

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Først og fremst barn:

En litteraturstudie om faktorer som kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn.

First and foremost a child:

A literature thesis on factors that can strengthen the child's perspective in a meeting with refugee children.

294 Bente Foss

Bachelor i barnevern
Fakultet for helse- og sosialvitenskap/Institutt for
velferd og deltaking

25.05.2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

This thesis is about refugee children that comes to Norway and Norways treatment and care of the children's perspective in our meeting with them.

Both unaccompanied minors and children accompanied by family are an exposed and vulnerable group that needs extra care and protection in their new country. This based on the conditions and experiences the refugees have been through in their native homeland, during the escape and after coming to Norway. The refugee children have all the rights as all other native children in Norway. But in reality it seams that their status as asylum seekers and refugees overrun their position as a children.

Through a literature study, I want to do a survey on what factors that can strengthen the child's perspective in the reception of refugee children. And what part The Dialogical Communication Method (DCM) as a conversation method can play to strengthen the child perspective.

Keywords: Flyktningbarn, barneperspektiv, DCM, relasjon, kommunikasjon

Innhold

1.0	INNLEDNING	3
1.1	Problemstilling	3
2.0	METODE	4
2.1	Valg av metode	4
2.2	Fremgangsmåte for innhenting av data	4
2.3	Valg av litteratur	5
3.0	BARNEPERSPEKTIV SOM TEORETISK PERSPEKTIV	6
3.1	Juridiske rettigheter	7
3.1.1	Barnets beste	7
3.1.2	Barns rett til å bli hørt og tatt på alvor	7
3.2	Barneperspektiv som barnevernfaglig kompetanse	8
3.2.1	Barnet som aktør i eget liv	9
3.2.2	Relasjon- og kommunikasjonskompetanse	9
3.3	Barneperspektivet i oppgavens oppbygging	10
4.0	FLYKTNINGBARNA: STATUS SOM FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE	10
4.1	Hvem er de	10
4.2	Asylprosessen	12
4.3	Flyktningbarnas formelle rettigheter i Norge	13
4.3.1	Barnets beste	13
4.3.2	Barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor	14
5.0	FLYKTNINGBARNA: FØRST OG FREMST BARN	15
5.1	Anbefalinger for å styrke barneperspektivet	15
5.1.1	Økt barnevernfaglig kompetanse og ledelse	15
5.1.2	Økt relasjon- og kommunikasjonskompetanse	16
6.0	DCM SOM SAMTALEMETODE	17
6.1	Anvendbarhet	17
6.1.1	I hvilken situasjon	17
6.1.2	For hvilke barn	18
6.2	Samtalemetodens grunnleggende perspektiv og prinsipper	19
6.2.1	Et styrket barneperspektiv	19
6.2.2	Kommunikasjonsprinsipper	20
6.3	Resultat fra forskning «Den vanskelige barnesamtalen»	20
7.0	DISKUSJON	22
7.1	Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn?	22
7.1.1	Egenskaper og kompetanse hos den enkelte barnevernspedagog	22
7.1.2	På et overordnet og organisatorisk plan	23
7.2	Hvilken rolle kan DCM som samtalemetode spille for å styrke barneperspektivet?	24
7.2.1	I direkte møte med flyktningbarna	24
7.2.2	I en opplæringsprosess av andre som er i kontakt med flyktningbarna	25
8.0	AVSLUTNING	26
9.0	KILDER	28

1.0 INNLEDNING

Helt siden flyktningkrisen rammet Europa for fullt i 2015 har jeg hatt et ønske om å kunne hjelpe familier, og særlig barn, som kommer hit til Norge som flyktninger. Barn som har vært på flukt, uansett om de kommer som enslige mindreårige eller sammen med familie, kan sees på som ekstra sårbare (Redd barna, 2018). Medieoppslag om utsendinger og hvordan barn og deres familier blir behandlet i Norge gjør meg opprørt, og gjør at jeg setter spørsmålstegn til om deres juridiske rettigheter og ekstra behov for omsorg og trygghet blir godt nok ivaretatt av den norske stat. Dette spørsmålet forsterkes av forskningslitteratur som ser kritisk på ivaretagelse av barns rettigheter, særlig barnets beste og barns rett til å bli hørt, i saker som gjelder flyktningbarn. Problemstillinger på forskningsfeltet er ofte knytt til hvordan både enslige mindreårige asylsøkere og minoritetsfamilier har opplevd å bli tatt i mot og ivaretatt etter flukt, samt hvilke potensielle bedringer som kan gjøres på området (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017).

Som snart nyutdannet barnevernspedagog har jeg et ønske om å utgjøre en forskjell, herunder finne hensiktsmessige metoder som ivaretar disse komponentene på en god nok måte. *Den Dialogiske* Samtalem metode er en metode som i teorien ser ut til å gjøre nettopp dette, og som jeg derfor vil se nærmere på. Heretter vil jeg bruke forkortelsen av samtalem metode; DCM. DCM er utviklet gjennom studier av dommeravhør foretatt i Norge fra perioden 1986 til 2002, og videre på bakgrunn av kunnskap knytt til barns problemer med å avsløre vanskelige og traumatiske hendelser. Et av metodens formål er å styrke barneperspektivet i samtalesituasjoner med barn (Gamst, 2017). I mitt forskningsarbeid vil jeg undersøke om bruk av DCM kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn, herunder ivareta viktige komponenter som barnets beste og barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor.

Ved å fordype meg i dette temaet ønsker jeg å oppnå økt kompetanse og forståelse knytt til hvordan jeg kan møte flyktningbarn på best mulig måte, samt hvordan jeg kan bruke dette til å tilrettelegge for det enkelte barn og videre styrke barneperspektivet i møte med barna. Dette innebærer også en økt relasjon- og kommunikasjonskompetanse.

Dette er noe jeg som barnevernspedagog vil møte på uansett hvilken arena jeg kommer til å jobbe innen, derfor er temaet både interessant og relevant for min utdanning og praksisfelt.

1.1 Problemstilling

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor har jeg landet på følgende problemstillinger:

«Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn?» Og «Hvilken rolle kan DCM som samtalem metode spille for å styrke barneperspektivet?»

Den førstnevnte problemstillingen vil jeg se ut i fra hvilke faglige og personlige faktorer en barnevernspedagog kan stille med. På den annen side vil jeg se det opp mot hva som må til på et mer overordnet og organisatorisk plan, herunder rammer, strukturer, tidsbruk, politiske og juridiske retningslinjer. Begge områdene vil jeg se ut fra hva som må til for at barnet skal bli hørt, samtidig hva som må til etter at barnet har fortalt sin historie.

Hvilken rolle DCM kan spille for å styrke barneperspektivet, vil jeg se ut i fra bruk av samtalem etoden både i direkte arbeid med flyktningbarna og i en opplæringsprosess overfor andre voksne som er i kontakt med barna.

2.0 METODE

Metode er en fremgangsmåte for å løse problemer og komme frem til ny kunnskap, hvorav metoden er redskapet som tas i bruk for å tjene formålet (Dalland, 2012). I denne delen vil jeg redegjøre for hvilken type metode jeg har brukt, fremgangsmåte for innhenting av data og valg av litteratur.

2.1 Valg av metode

Denne oppgaven er bygd på en kvalitativt orientert metode gjennom en litteraturstudie. Det er et forskningsprosjekt som ikke tar sikte på å vise til nye funn, men som innhenter elementer fra allerede eksisterende forskning (Støren, 2013). Gjennom å sammenligne og finne fellesnevner og motsigelser innenfor relevant litteratur kan jeg innta en kritisk forskerrolle for å undersøke problemstillingen min. Jeg vil få et bredere perspektiv og innta en mer nøytral forskerrolle enn ved f.eks. en mindre empirisk undersøkelse. I tillegg er litteraturstudie hensiktsmessig ut ifra et tidsperspektiv og omfanget av oppgaven.

2.2 Fremgangsmåte for innhenting av data

Studien min er først og fremst bygget opp av samfunnsvitenskapelig forskningslitteratur. Annen relevant litteratur er brukt som støttelitteratur, for å bygge opp og gi tyngde til temaer som er belyst gjennom forskningslitteraturen. Støttelitteraturen er først og fremst pensumlitteratur, samt nettsider som tar for seg overordnet fakta som konvensjoner, lover, definisjoner, tall og statistikk. Dette er funnet gjennom enkle søk på google.

Forskningslitteraturen er funnet gjennom å holde meg oppdatert i media, samt søk i forskjellige databaser. Jeg har brukt forskjellige søkeord, med flere varianter av samme ord, i ulike kombinasjoner, både på engelsk og norsk. Jeg har begrenset noen søk til kun å inneholde funn fra siste 5 år og fagfelleverderte artikler. Søkemotorer jeg har brukt er oria.no (både gjennom HVL sine nettsider og uten tilknytning til institusjon), idunn.no, Ademic Search Elite, Scopus.

Søkeord jeg har brukt: «DCM», «Samtale», «Kommunikasjon», «dialog» - «Communication», «conversation», «dialogue». «Relasjon», «samspill», «tilknytning» - «relation», «interaction». «Barn», «ungdom», «mindreårige» - «kids», «child», «children», «youth», «infant», «minor». «Flyktningbarn», «flyktning», «flukt», «innvandrere», «asylsøker» - «refugee», «migrant», «immigrant», «asylum seeker». «Barnevern», «sosialt arbeid» - «child welfare», «social work», «social worker».

2.3 Valg av litteratur

For å kunne diskutere problemstillingen min: *Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn? Og Hvilken rolle kan DCM som samtalem metode spille for å styrke barneperspektivet?* måtte jeg finne litteratur innenfor to emner: flyktningbarn og samtalem etoden DCM.

Det finnes mye forskningslitteratur som omfatter flyktningbarn, også innenfor mitt valg av tema. Ivaretagelse av flyktningbarnas juridiske rettigheter som barnets beste og barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor, samt barneperspektiv blir ofte nevnt. Problemstillinger på forskningsfeltet er ofte knytt til hvordan både enslige mindreårige asylsøkere og minoritetsfamilier har opplevd å bli tatt i mot og ivaretatt etter flukt, samt hvilke potensielle bedringer som kan gjøres på området. Så her hadde jeg mye å velge mellom.

For å få et bredt spekter innenfor mitt nevnte tema var jeg observant på å velge ut forskningslitteratur som inkluderer medfølgende flyktningbarn, enslige mindreårige, på ulike arenaer, og både norsk og internasjonal forskning. Dette føler jeg at jeg har gjort gjennom følgende forskningskilder: Newbigging & Thomas (2011), Førde (2017), Skårdalmo & Harnichfeger (2017) og Byrne & Hansen (2018). Ettersom flyktningbarnas situasjon er i konstant endring, har jeg prøvd å velge ut oppdatert forskning. Spesielt norsk forskning, ettersom jeg tar for meg flyktningbarn i Norge.

Byrne & Hansen (2018) er den forskningsrapporten som er mest oppdatert på emnet, og også den som tar for seg emnet i størst utstrekning. Derfor anser jeg denne rapporten som min

hovedlitteratur. Kevin Byrne og Claus Bech Hansen er hovedforfattere av rapporten, men selve forskningsprosjektet er et samarbeid mellom UNICEF Research of Inocenti og et nasjonalt utvalg for UNICEF i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island (Byrne & Hansen, 2018).

I denne sammenhengen er det viktig å være oppmerksom på at dette er en oppdragsforskning fra UNICEF, noe som kan legge noen føringer på forskningen. Man må likevel stole på at forskningen er gjort med integritet.

For å bygge opp forskningen med tall og statistikk, samt juridiske rettigheter har jeg brukt litteratur som jeg anser har integritet. Herunder UDI og IMDI som er relevante og troverdige instanser.

Ettersom problemstillingen min videre tar for seg DCM som samtalem metode og dens rolle for å styrke barneperspektivet hos flyktningbarn, måtte jeg også finne forskning på dette temaet.

Her var det bare en forskningsrapport å velge: «*Den vanskelige samtalen*», skrevet av Åse Langballe, Kari Trøften Gamst og Marit Jacobsen. Også dette prosjektet er oppdragsforskning, her som et samarbeidsprosjekt mellom Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Regionalt ressurs senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS-Ø) og Barne- og ungdomsavdelingen, Bydel Sagene.

Prosjektet er en del av et større forskningsprogram ved universitetet i Oslo (Langballe, Gamst & Jacobsen, 2010, s. 3). I dette tilfelle er det hensiktsmessig å være oppmerksom på at dette var mitt eneste valg, og at forskningen ikke direkte er rettet mot flyktningbarn, samt forskningens årstall. Gjennom å se forskningen opp mot den nyeste utgaven av boken *Den vanskelige barnesamtalen* av Kari Trøften Gamst er valg av forskningsrapporten likevel relevant, ettersom at dette lar meg se samtalem metodens utvikling siden rapporten ble skrevet og flyktningbarn her blir nevnt som en relevant gruppe.

Støttelitteraturen som jeg har valgt er mest knytt til overordnet fakta som man kan se på som stabilt. Dette gjør at årstall ikke er like relevant.

3.0 BARNEPERSPEKTIV SOM TEORETISK PERSPEKTIV

Jeg ønsker å innta et barneperspektiv som teoretisk perspektiv i oppgaven min. Dette innebærer at jeg ønsker å se litteraturen min ut i fra hva som er best for flyktningbarna, først og fremst ut ifra deres stilling som barn. Byrne & Hansen (2018) knytter det å innta et barneperspektiv opp mot barns rettigheter, herunder barnets beste og barns rett til å bli hørt og tatt på alvor. FNs barnekonvensjon fra 20. november 1989 tar for seg barns rettigheter ut i fra et barneperspektiv som generelt ligger til grunn for norsk lovgivning (Gamst, 2017, s. 30).

Først i denne delen ønsker jeg derfor å ta for meg barns juridiske rettigheter som er nevnt i barnekonvensjonen, samt barnevernloven og barneloven. Deretter vil jeg se nærmere på barneperspektivet ut i fra barnevernfaglig kompetanse, herunder barnet som aktør og relasjon- og kommunikasjonskompetanse. Til slutt vil jeg presentere hvordan barneperspektivet vil vise seg i de ulike kapitlene av oppgaven.

3.1 Juridiske rettigheter

3.1.1 Barnets beste

Prinsippet om barnets beste er nevnt i barnekonvensjonens (2003) artikkel 3. Direkte ordlyd fra første punkt av artikkelen er som følger: «ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» (Barnekonvensjonen, 2003, s. 9). Videre i artikkelen er barnets trivsel nevnt som partenes ansvarsområde, herunder beskyttelse og omsorg som ivaretar dette (Barnekonvensjonen, 2003).

Hensynet til barnets beste blir også nevnt i barnevernloven (1992) kapittel 4; særlige tiltak. Her er hensynet til barnets beste nevnt som avgjørende for hvilke tiltak som skal iverksettes. Ordlyden er følgende: «Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet...» (Barnevernloven, 1992, §4-1). I barnelova (1981) blir barnets beste nevnt i saker som omhandler hvem som skal ha samvær med barnet og hvor det skal bo. Blant annet er ordlyden i §48, Det beste for barnet, følgende: «Avgjerder om foreldreanvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med og samvær, og handsaminga av slike saker, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet» (Barnelova 1981, §48, første ledd). Videre i paragrafen fremkommer det at faktorer som kan skade barnet eller på annen måte gjøre at barnet er i fare skal tas særlig hensyn til (Barnelova 1981, §48, andre ledd).

3.1.2 Barns rett til å bli hørt og tatt på alvor

For å kunne ivareta prinsippet om barnets beste plikter man videre å ta hensyn til barnets mening (Lindbo, 2012, s. 51). Dette forsterkes av at ordlyden i §4-1 i barnevernloven (1992) under hensynet til barnets beste tar for seg dette: «Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet» (Barnevernloven, 1992, §4-1, andre ledd). Barnets mening blir videre nevnt i §6-3 i samme lov:

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. (Barnevernloven, 1992, §6-3).

Barnets rett til å være med på å ta avgjørelser er også nevnt i barneloven:

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere. (Barneloven, 1981, §31)

At selvbestemmelsesretten er lovpålagt både i barnevernloven (1992) og barneloven (1981) innebærer blant annet at uavhengig av hvem barnet er i kontakt med, om det er barnevernet, andre offentlige myndigheter eller personer i barnets omgivelser, så må det respekteres (Lindboe, 2012).

I barnekonvensjons (2003) artikkel 12, står følgende om barnets rett til å gi uttrykk for sin mening:

Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. (Barnekonvensjonen, 2003, s. 13).

Videre i artikkelen er rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet nevnt som situasjoner hvor barnets anledning til å bli hørt særlig skal tas hensyn til. Fremgangsmåten skal samsvare med saksbehandlingsreglene (Barnekonvensjonen, 2003)

Til slutt må det nevnes at barnets rett til å bli hørt ikke innebærer en plikt. I noen tilfeller kan det også være snakk om barnets rett til ikke å uttale seg (Barnekonvensjonen, 2003; Lindboe 2012, s. 182).

3.2 Barneperspektiv som barnevernfaglig kompetanse

I følge Gamst (2017) har profesjonelle som er i kontakt med barn et ansvar for at deres juridiske rettigheter blir ivaretatt. For å kunne gjøre dette blir det å se barnet som aktør i sitt

eget liv, samt relasjon- og kommunikasjonskompetanse nevnt som viktige faktorer (Gamst, 2017). Jeg vil se nærmere på disse.

3.2.1 Barnet som aktør i eget liv

Gamst (2017, s. 31) mener at det å rettmessig inkludere barnet i en hver rettslig og administrativ behandling åpner for at barnet sees på som en viktig aktør i eget liv. Dette er et perspektiv som særlig har blitt belyst de siste tiårene. Vi kan snakke om et perspektivskifte hvor barnet nå blir sett på som selvstendig informant med kompetanse om sitt eget liv (Gamst, 2017, s. 34). Perspektivet stammer i fra utviklingspsykologien, og da særlig Vyogtskys tankegang om at barnet er delaktig i dets samspill med sine omgivelser, samtidig som at barnet påvirker spillet gjensidig med den andre parten (Bunkholdt, 2010, s.118).

Kunnskap om utviklingspsykologi og barns utvikling er et av kompetanseområdene som Gamst (2017) hevder er viktig for å kunne legge til rette for at barnet skal kunne være en selvstendig informant og aktør. Denne kompetansen må videre ses ut i fra det barnet man er i kontakt med og ut i fra barnets egen fortolkning av sin situasjon. Barnet må forstås ut i fra aldersadekvat utvikling og modenhet, samt hva det har opplevd og situasjonen det befinner seg i. Som barnevernspedagog har man et profesjonelt og etisk ansvar for å skaffe denne kunnskapen gjennom barnets egen fortolkning av situasjonen. Dette legger videre føringer for hvordan man skal gå frem for å få til dette, hvor relasjon- og kommunikasjonskompetanse spiller en stor rolle (Gamst, 2017).

3.2.2 Relasjon- og kommunikasjonskompetanse

I relasjon- og kommunikasjonskompetanse ligger en forståelse om at barnet og den voksne påvirker hverandre gjensidig i spillet, som nevnt ovenfor. Dette innebærer å se egenskaper og faktorer ved barnet, men også hos den voksne som påvirker hverandre i et sirkulært samspill. I dette ligger det kunnskap og anerkjennelse knytt til den asymmetriske maktbalansen som oppstår i møtet mellom barn og voksen, profesjonell hjelper og bruker. Samt kunnskap om hvilke egenskaper den profesjonelle har som kan legge til rette for at barnet forteller sin historie ut i fra sin utvikling og perspektiv, og videre føler seg lyttet til og tatt på alvor. Egenskaper som særlig er nevnt er empati og anerkjennelse. Videre innebærer dette kompetanse om ulike former for lytting, spørsmålstyper og kommunikasjonsstiler. Samt hvordan disse faktorene, hvilken sammenheng samtalen foregår i og hva formålet med samtalen er, kan påvirke spillet og dialogen (Gamst 2017; Jensen & Ulleberg 2011; Øvreeide 2009).

3.3 Barneperspektivet i oppgavens oppbygging

Jeg vil nå presentere hvordan barneperspektivet vil vise seg i de ulike kapitlene i oppgaven. Kapittel 4 omhandler flyktningbarna, herunder hvilke land og forhold de kommer fra, hva de har opplevd, hvordan asylprosessen er og hvilke juridiske rettigheter de har i Norge. Knytt til barneperspektivet vil dette være viktig for å forstå situasjonen flyktningbarna befinner seg i. De juridiske rettighetene vil jeg se opp mot barns juridiske rettigheter nevnt i dette kapitlet. I kapittel 5 vil jeg se nærmere på hvilke anbefalinger som er gjort i ulike forskningsprosjekter, knytt til et forsterket barneperspektiv. Jeg vil se det ut i fra barnevernfaglig kompetanse nevnt i dette kapitlet.

Dersom barnet skal ha mulighet til å bli hørt, lyttet til og tatt på alvor må det tilrettelegges for dette gjennom samtale og kommunikasjon. I kapittel 6 vil jeg derfor se nærmere på hvordan DCM som samtalemetode legger til rette for et styrket barneperspektiv gjennom metodens grunnleggende prinsipper og perspektiver.

I kapittel 7 vil jeg samle alle tråder og diskutere hvordan barneperspektivet kan bli styrket gjennom en barnevernfaglig kompetanse nevnt i dette kapitlet, samt anbefalinger fra kapittel 5 og 6. Jeg vil på nytt ta for meg problemstillingen min: *Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn? Hvilken rolle kan DCM som samtalemetode spille for å styrke barneperspektivet?*

Avslutningsvis, i kapittel 8, vil jeg oppsummere mine funn og komme med videre anbefalinger knytt til et styrket barneperspektiv og bruk av DCM i møte med flyktningbarn.

4.0 Flyktningbarna: Status som flyktninger og asylsøkere

Som jeg presenterte ovenfor handler et barneperspektiv om å se barnet først og fremst som et barn, møte barnet der dem er og forstå situasjonen deres. I tillegg handler det om å legge til rette for ivaretagelse av viktige juridiske rettigheter som omhandler barnet. Å kunne se flyktningbarna ut i fra et barneperspektiv innebærer å ha kunnskap om hvem de er og hva de har vært i gjennom, herunder hvilke utfordringer det kan føre til, samt hvilke rettigheter de har på papiret og i praksis. Det er dette denne delen handler om.

4.1 Hvem er de

Ut i fra barnekonvensjonens (1989) definisjon på et barn og flyktningkonvensjonens (1951) definisjon på flyktning kan man si at et flyktningbarn er en person under 18 år som befinner

seg utenfor og ute av stand til å få beskyttelse i sitt eget hjemland, på grunn av velbegrunnet frykt for forfølgelse (Barnekonvensjonen 1989, art. 1; Flyktningkonvensjonen 1951, art. 1A, andre ledd). Etter norsk lov innebærer flyktningbegrepet videre utlendinger som «står i reell fare for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet» (Utlendingsloven 2008, §28b).

Barna kan komme til Norge som flyktninger enten som asylsøker eller kvoteflyktning. En asylsøker er en person som søker om asyl, beskyttelse, etter at vedkommende har ankommet landet (UDI - Asylsøker, 2018). Dette skal jeg gå nærmere inn på i neste avsnitt. En kvoteflyktning kommer først til Norge etter at søknaden deres er innvilget og bosettes direkte i en kommune. Det er FNs Høykommissær for flyktninger som fremmer deres søknad til UDI og Norge, mens UDI tar den endelige avgjørelsen ut i fra et asylintervju. Intervjuet foregår i det landet personen(e) befinner seg (IMDi – Asylsøkere, 2017; UDI - Overføringsflyktninger, 2018). I avgjørelsen av hvilke kvoteflyktninger som skal få komme til Norge, skal barn prioriteres (Regjeringen.no, 2015, 7D).

Begrepet flyktningbarn omfatter både barn som er på flukt sammen med sine foreldre og barn som flykter alene. De sistnevnte omtales ofte som enslige mindreårige flyktninger eller asylsøkere, ofte forkortet til EMA. Uansett om barna er alene eller sammen med familie er flyktningbarn å anse som en særlig sårbar gruppe. Dette på grunn av forhold og opplevelser i landene de flykter fra og under selve flukten, samt opplevelsen av å komme til et nytt land og asylprosessen (Redd barna, 2018)

Newbigging & Thomas (2011) hevder at forskjellen på medfølgende og enslige mindreårige barn sees mest ut fra hvilke utfordringer de møter knytt til dette. Enslige mindreårige har utfordringer mer rettet mot det å være alene og uten familie, mens hos medfølgende barn er utfordringene mer knytt til det å se og stå i foreldrenes reaksjoner og opplevelser (Newbigging & Thomas 2011).

Hvor mange flyktningbarn som kommer til Norge på grunn av flukt er varierende. Som en direkte konsekvens av flyktningstrømmen til Europa høsten 2015, kunne man se en økning av antall asylsøkere som fikk innvilget sin søknad og bosatt i Norge i 2016. De fleste flyktningene kom fra Syria, samt noen fra Afghanistan og Eritrea (Statistisk sentralbyrå, 2017). Antallet som søker asyl i Norge har sunket siden da. Men det er likevel behov for behandling og ivaretagelse av flyktningene som er i landet, og da særlig flyktningbarn (Byrne & Hansen, 2018).

4.2 Asylprosessen

Asylprosessen starter i det flyktningbarna ankommer grensen i Norge, registrerer seg og søker om beskyttelse i landet. For å avgjøre hva utfallet av søknaden blir barn, både medfølgende og enslige, intervjuet av UDI. Asylintervjuet er avgjørende faktor for svaret på asylsøknaden, det som avgjør om flyktningbarna får bli eller må forlate landet. (Lidén, 2012, s. 120).

Det er flere mulige utfall av søknaden. De kan få innvilget oppholdstillatelse som flyktning ut i fra definisjonen som jeg nevnte i delen over. Dersom de ikke innfrir kravet til å defineres som flyktning, kan de få oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Det vil si på grunn av sterke menneskelig hensyn eller særlig tilknytning til Norge (UDI - Asylsøker, 2018; UDI – Oppholdstillatelse, 2018). Av utlendingsloven (2008, §38) fremkommer det at dette skal avgjøres gjennom en totalvurdering, men at enslige mindreårige og barnets beste skal vektlegges. Det siste utfallet av søknaden er endelig avslag. Det vil si at de ikke får innvilget oppholdstillatelse og må forlate landet (UDI - Asylsøker, 2018). Dersom barnet får avslag på søknaden, og ikke får innvilget opphold i Norge, innebærer dette at det må reise tilbake til hjemlandet eller til et tredje land (Byrne og Hansen, 2018; Eide, 2012 - A).

Før asylintervjuet blir flyktningbarna plassert i ulike transittmottak, deretter videre til ordinære mottak før de får svar på asylsøknaden. Hvilke mottak de blir plassert på kommer an på om de ankommer landet sammen med eller uten sine omsorgspersoner og deres alder. Bufetat/det statlige barnevernet har omsorg for enslige mindreårige under 15 år, mens enslige mindreårige over 15 år og barn i følge med omsorgspersoner blir plassert på mottak drevet av UDI. Hvor lenge barna blir på disse mottakene varierer, alt i fra måneder til flere år (Byrne og Hansen, 2018; Eide, 2012 – A; IMDi – Asylsøkere, 2017; IMDi – Tildeling, 2018; NOAS, 2018; Redd Barna, 2018; UDI – Asyilmottak, 2018; UDI – Beskyttelse, 2018)

Dersom UDI er i tvil om alderen på de enslige mindreårige kan de gjennomføre alderstester, dette blir i så fall gjennomført før selve asylintervjuet (Lidén, 2012, s. 120).

Alderen har betydning for selve grunnlaget for asylsøknaden, for hvor de blir plassert på mottak og evt. i bosetting i kommunene. Barnet må være under 18 år for å gå under kategorien enslig mindreårig. Er barnet over 16 år kan barnet få avslag på søknaden og kun få midlertidig oppholdstillatelse til fylte 18 år. (Eide, 2012 – B, s.64-65)

Etter svar på søknaden, enten det er innvilget opphold eller avslag, innebærer dette en ny venteperiode for barna. Herunder venting på kommuneplass, nye vedtak etter klage på avslag eller uttransport av landet (Eide, 2012 – A, s. 19). Flyktningbarn i familie som bor på mottak og enslige mindreårige er prioriterte grupper for å få rask bosetting (IMDi – Tildeling, 2018) Enslige mindreårige over 16 år kan få midlertidig oppholdstillatelse, noe som innebærer at de må forlate landet når de fyller 18 år. De blir ikke bosatt i kommune, og må fortsette å bo på mottak (UDI – Opphold, 2018).

Fra flyktningbarna ankommer landet og søker om asyl, frem til de får svar på søknaden og enten blir bosatt i ny kommune eller forlater landet, kalles en mottaksfase (Eide, 2012 – A, s. 19). Etter mottaksfasen starter en ny fase; bosettingsfasen. bosettingen foregår i et samarbeid mellom kommunen, UDI, IMDI og Bufetat. Kommunen har ansvar for organisering av bosettingsarbeidet og integrering av flyktningbarna (Eide, 2012 – A; IMDi – Bosetting, 2018) I arbeid med enslige mindreårige bestemmer kommunen blant annet hvor stor grad barneverntjenesten skal involveres, hvordan de skal bo og hvilken oppfølging de får (Eide, 2012 – A, s. 19). Bo- og omsorgsløsninger for mindre barn er oftest plassering hos slekt eller forsterhjem, mens det for ungdommer er vanligst med bofellesskap, institusjon, hybelleilighet med eller uten tilsyn og fosterhjem (Berg, 2012, s. 208).

4.3 Flyktningbarnas formelle rettigheter i Norge

For flyktningbarn i Norge er barnekonvensjonen (2003) og flyktningkonvensjonen (1951) de to viktigste konvensjonene som tar for seg deres rettigheter (Stang, 2012, s. 85). I tillegg blir rettighetene deres nevnt blant annet i barnevernloven (1992), utlendingsloven (2008) og utlendingsforskriften (2009). Barnevernloven (1992), som jeg har nevnt i tidligere kapittel, er etter paragraf 1-2 lovfestet skal gjelde alle barn som oppholder seg i landet, uavhengig av oppholdstillatelse og varighet på oppholdet. Enslige mindreårige har eget kapittel i loven, jf. Kap. 5A. Slik retten er i dag går midlertidig utlendingsloven foran barnevernloven (Lindbo, 2012, s. 38). Jeg skal se nærmere på deres rettigheter knytt til barnets beste og barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor, som jeg var inne på i kapittel 3.

4.3.1 Barnets beste

Barnets beste, nevnt i barnekonvensjonen (1989) art. 3 nr. 1, gjelder også for flyktningbarn. Dette kan vi se ut av konvensjonens ordlyd: «Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn»

(Barnekonvensjonen, 1989, art.3 nr. 1). I praksis vil et grunnleggende hensyn si at barnets beste skal vektlegges høyest i alle områder og vurderinger som gjelder flyktningsbarna, og at det skal særlig begrunnes dersom dette tilsidesettes. Barnets beste bør vurderes av fagfolk med kompetanse på barn (Stang, 2012, s. 92).

I utlendingsloven (2008) og utlendingsforskriften (2009) er hensynet barnets beste blant annet nevnt i paragrafer som omfatter oppholdstillatelse og utvisning. I utlendingsforskriften (2009) er også barnets beste nevnt i forbindelse med midlertidig oppholdstillatelse for enslige mindreårige over 16 år (Utlendingsforskriften, 2009, §8-8). Jeg vil særlig trekke frem følgende ordlyd: «I vedtak som berører barn, skal det fremkomme: a) hvilke vurderinger som har vært foretatt av barnets situasjon, herunder hvordan hensynet til barnets beste er vurdert» (Utlendingsforskriften, 2009, §17-1a).

Knytt til enslige mindreåriges rettigheter når omsorgen er utøvet av barnevernet, er tegnet i barnevernlovens (1992) kap. 5A. Her er hensynet til barnets beste ikke nevnt ordrett, men ansvaret for å ivareta barnets behov er nevnt i flere paragrafer knytt til ulike situasjoner. Herunder ved ankomst (§5A-3), samt under utredning og kartlegging på omsorgssentrene og videre om bosetting i kommune (§5A-4, §5A-6). Både utredning og kartlegging skal skje i samarbeid med barnet (Barnevernloven, 1992). Dette sier noe om at barnet skal bli hørt og tatt på alvor, noe som vi skal se videre på i neste avsnitt.

4.3.2 Barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor

Utlendingers rett til å uttale seg er nevnt i utlendingsloven (2008) §81. For å se nærmere på flyktningsbarnas rett til å uttale seg, må vi se på denne paragrafen gjennom utlendingsforskriften (2009).

Jeg vil trekke frem følgende ordlyd: «Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å bli hørt før det treffes avgjørende i saker som vedrører dem etter utlendingsloven» (Utlendingsforskriften, 2009, §17-3, første ledd). Dette kan gjøres både muntlig og skriftlig, direkte med barnet eller gjennom foreldre eller andre som kan uttale seg på vegne av barnet (Utlendingsforskriften, 2009). Til slutt er det nevnt at «barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet» (Utlendingsforskriften, 2009, §17-3, tredje ledd).

Barn som er i følge med sine foreldre får sin totale livssituasjon klarlagt gjennom foreldrenes intervju, men de har rett på en egen samtale dersom barnet selv ønsker det. Dette gjelder barn i alle aldre, så lenge de er i stand til å danne seg egne synspunkter (Utlendingsforskriften, 2009, §17-4). Om samtalens formål er ordlyden følgende: «... å belyse barnets situasjon og

klarlegge om barnet kan ha et selvstendig asylgrunnlag» (Utlendingsforskriften, 2009, §17-4, andre ledd). Den samme retten gjelder enslige mindreårige. Her er det imidlertid et krav til at representant eller fullmektig er til stede under samtalen (Utlendingsforskriften, 2009, §17-4, tredje ledd).

Retningslinjer knytt til både gjennomførelse av barnets uttalelsesrett og ivaretagelse av barnets interesser og behov i asylintervju er gitt av Utlendingsdirektoratet (Utlendingsforskriften, 2009, §17-3 andre ledd, §17-4 femte ledd) .

5.0 Flyktningbarna: Først og fremst barn

Funn fra Byrne & Hansen (2018) tilsier at selv om Norge har rykte på seg til å respektere barns rettigheter, er det ikke slik i realiteten for flyktningbarna. Rapporten drar frem en tendens hvor barnets beste og barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor ser ut til å bli overkjørt av deres status som asylsøker eller flyktning. Situasjoner der barna får komme til orde er styrt og tilrettelagt av selve asylprosessen heller enn ut i fra barnas behov (Byrne & Hansen, 2018). Disse funnene gjenspeiles i forskningslitteratur som omfatter både internasjonale og nasjonale undersøkelser, flyktningbarn på flukt alene og i familie, i selve asylprosessen og i tiden etter, og i ulike bosituasjoner (Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Et utsagn som forsterker dette er sagt av en jente i et dybdeintervju knytt til hennes levekår på asylmottak: «For UDI er vi først og fremst flyktninger, så er vi mennesker og helt til sist er vi barn» (Førde, 2017, s. 150). Ut i fra dette kan man si at det er behov for et styrket barneperspektiv hvor flyktningbarna først og fremst blir sett som barn. Byrne & Hansen (2018) mener at for å styrke barneperspektivet bør barnets rett til å bli hørt styrkes, utvides og realisert. Videre at barnets rett til medbestemmelse og deltakelse i saker som angår det selv bør ligge til grunn i hele asylprosessen. Dette stemmer overens med forskningslitteratur som er gjort på flyktningbarn etter at de har fått svar på asylsøknaden og i ulike bosituasjoner (Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). I neste avsnitt skal jeg se nærmere på anbefalinger og behov knytt til dette.

5.1 Anbefalinger for å styrke barneperspektivet

5.1.1 Økt barnevernfaglig kompetanse og ledelse

I samtlige av forskningskildene jeg har funnet legges det vekt på at for å styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn, er det nødvendig med en økt grad av profesjonell og faglig kompetanse blant de som er i kontakt med barna (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017).

Som jeg var inne på i del 3 som omhandler barneperspektiv vil en slik kompetanse blant annet innebære det å kunne se barnet ut i fra den situasjonen det er i og å se barnet som aktør i eget liv (Gamst, 2017). Dette går igjen i forskningslitteraturen, hvor både det å se barnet ut i fra den situasjonen det er i som flyktning og hva det innebærer å være flyktning med de utfordringene det bærer med seg blir nevnt. Med utfordringer menes både knytt til det de har opplevd i sitt tidligere hjemland, underveis på flukt og som barn i asylprosessen. I tillegg fordrer en slik kompetanse om det å være barn, herunder barns utvikling og kunnskap knytt til ivaretagelse av barnets juridiske rettigheter og ikke minst hvordan man skal tilrettelegge for samtale med barn (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017).

I Byrne & Hansen (2018) og Newbigging & Thomas (2011) blir det særlig lagt vekt på økt barnevernfaglig kompetanse, og anbefaler at representanter fra barnevernet skal ha en mer aktiv og ledende rolle i samhandling med flyktningbarna. Dette innebærer det direkte samspillet med barn på alle stadier og arenaer i og etter asylprosessen, herunder på grensen, ved aldersbestemmelse, på mottakssenter, og videre på asylmottak eller andre bosettingsarenaer etter svar på søknaden. Videre innebærer dette å innta en opplæringsrolle overfor andre som er i kontakt med flyktningbarna. Herunder bruke den barnevernfaglige kompetansen til å tilrettelegge, utforme og utvikle klare retningslinjer og modeller for hvordan de uten fagkompetanse kan møte barna på en tilstrekkelig og barnefokusert måte. Dette gjelder blant annet grensevakter, tolk, verger eller barnets representant, miljøarbeidere på mottak o.l. Det vil i tillegg kreve at det føres tilsyn og kontroller for å sørge for at de blir brukt på hensiktsmessig og konsekvent måte (Byrne & Hansen 2018; Newbigging & Thomas 2011).

Det legges særlig vekt på at det bør være mer barnevernfaglig kompetanse på mottakssenter som i dag er drevet av UDI og ikke barnevernet, henholdsvis for enslige flyktningbarn på 15 år og eldre (Byrne & Hansen, 2018).

Hvordan man skal snakke med barna nevnt som en vesentlig del for å styrke barneperspektivet. Ettersom at jeg ønsker å bruke DCM som case, ønsker jeg å vektlegge dette punktet og se nærmere på behovet for dette i neste avsnitt.

5.1.2 Økt relasjon- og kommunikasjonskompetanse

Funn fra Byrne & Hansen (2018) tilsier at kommunikasjonen med flyktningbarna i dag ikke er tilrettelagt til å kunne ivareta barneperspektivet og barns rett til å bli hørt, lyttet til og tatt på alvor. Byrne & Hansen (2018) hevder at kommunikasjonen sjeldent foregår i direkte samspill

med barna, men oftest gjennom barnets representant eller foreldre. Spørsmålene er derfor rettet mot voksne, og dette gjør at barnets rett til å bli hørt og medbestemmelse blir svekket, og videre får en usynlig rolle i prosessen. Særlig gjelder dette flyktningbarn som kommer sammen med sine foreldre, hvor barnets behov blir en del av familiens behov som helhet (Byrne & Hansen 2018; Newbigging & Thomas 2011).

Også i arbeid med enslige mindreårige er det å bli hørt, lyttet til og tatt på alvor sett på som en viktig forutsetning for ivaretagelse av barnets behov. Særlig gjelder dette i relasjon til de profesjonelle omsorgsgivere de er i kontakt med på henholdsvis asylmottak eller lignende bosettingsarenaer. Her blir det å få fortelle sin historie og bli lyttet til sett på som hensiktsmessig både for å kunne legge til rette for medvirkning i hverdagen og veien videre, samt for å kunne bearbeide det de har vært i gjennom. Måten spørsmålene stilles på og hvordan omsorgspersonene reagerer på historiene blir vektlagt (Førde 2017; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Både Skårdalsmo & Harnichfeger (2017) og Førde (2017) vektlegger det å tåle og stå i barnas historier, samt hvordan det blir stilt spørsmål og snakket om, og hvordan den voksne responderer på det som blir sagt. Dette er som tidligere nevnt viktige faktorer i en barnevernspedagogs relasjon- og kommunikasjonskompetanse. Vi kan dermed si at det er behov for en økt relasjon- og kommunikasjonskompetanse for at barneperspektivet blir styrket.

6.0 DCM som samtalem metode

Den Dialogiske Samtalem metode er en metode som har som formål å styrke barneperspektivet i samtalesituasjoner med barn (Gamst, 2017). Dette er en av hovedårsakene til at jeg valgte akkurat denne samtalem metoden. I tillegg er samtalem metoden brukt i UDIs retningslinjer knytt til asylintervjuet. Av den nyeste internmeldingen fra 2018 (udiregelverk.no, 2018) kan man se at samtalem metoden fortsatt er vedlagt som en strukturert intervjuguide, og dermed er dagsaktuell. I dette kapitlet vil jeg først se på hvem DCM passer for, med ulike mål og samtalesituasjoner, og se det opp mot flyktningbarn. Til slutt hva forskningen sier om anvendelse av metoden.

6.1 Anvendbarhet

6.1.1 I hvilken situasjon

Ved å tilpasse DCM til utgangspunktet for og målet med samtalen, samt arbeidsoppgaver og rammebetingelser på arbeidsplassen, er samtalem metoden å anse som anvendbar på alle arenaer hvor barn høres. Samtalsituasjoner der DCM er særlig godt egnet er i undersøkende og

avdekkende samtaler og bekymringssamtaler knytt til vanskelige temaer i barnets liv, som tilrettelagt avhør, asylintervju, barnevernsamtale og samtaler i pedagogiske og helsefaglige sammenhenger (Gamst, 2017, s.20-21). I de tre førstnevnte er det formelle juridiske aspektet mer fremtredende enn i de sistnevnte, noe som gir ekstra føringer for hvordan barnesamtalen skal gjennomføres. De har gjerne saksrettede temaer som skal belyses, samtidig som det stilles krav til bevissthet rundt hvordan metode og kommunikasjonsstil styrker barneperspektivet. I disse situasjonene kan samtalemetoden brukes i sin helhet, mens det i andre situasjoner, f.eks. som oppfølgende og spontane samtaler, kan samtalemetodens grunnprinsipper fungere godt som arbeidsverktøy (Gamst, 2017).

Asylintervjuet har som mål å innhente bred informasjon som ligger til grunn for vurdering av asylsøknaden. Barnets bakgrunn, livssituasjon og asylgrunnlag må kartlegges for å finne ut om barnet har særlig rett til beskyttelse ved opphold. Dette gjelder både medfølgende barn og enslige mindreårige. I intervjuet med enslige mindreårige skal også barnets identitet og familietilknytning kartlegges, med den hensikt å oppspore barnets foreldre eller andre omsorgspersoner. (Gamst, 2017, s. 43-44).

6.1.2 For hvilke barn

I DCM, som i juridiske rettigheter knytt til barnets rett til å bli hørt, er det ikke først og fremst alderen på barnet som er avgjørende for om samtalen kan anvendes. Derimot er det barnets modenhet- og utviklingsnivå som er forutsettende. Herunder må barnet ha evne til å kunne formidle og kommunisere i en dialog og relasjon med en voksen, dette forutsetter også språklig evne og forståelse av den voksnes spørsmål. (Gamst, 2017, s. 125).

Samtidig som samtalemetoden kan tilpasses hver enkelt situasjon barnet befinner seg i, kan den også tilpasses hvert enkelt barn. Samtalemetoden er likevel særlig egnet i kommunikasjon med utsatte barn, det vil si barn som er i risiko for å få psykiske og fysiske skader på grunn av situasjonen de befinner seg i, og omfatter risikosituasjoner både i og utenfor hjemmet. Flyktningbarn er nevnt som utsatte barn i denne sammenhengen (Gamst, 2017, s. 98). Jeg vil se nærmere på flyktningbarn som utsatte barn i neste avsnitt, hvor jeg tar for meg hvilke grunnperspektiver og -prinsipper metoden bygger på.

6.2 Samtalemotodens grunnleggende perspektiv og prinsipper

DCM har fem grunnleggende perspektiver for hvordan oppnå god kommunikasjon med barn. Disse er 1) styrket barneperspektiv, 2) dialog som kommunikasjonsmønster, 3) målstyrt, tematisert og åpen form, 4) fleksibelt og tilpasset det enkelte barnet og 5) krysninger mellom barnefaglige hensyn og formelle og/eller lovpålagte krav (Gamst, 2017, s. 144). Jeg vil se nærmere på disse perspektivene, samt hvilke grunnprinsipper metoden bygger på gjennom to hovedområder som går igjen i oppgaven min: Et styrket barneperspektiv og kommunikasjonsprinsipper.

6.2.1 Et styrket barneperspektiv

«Å innta et barneperspektiv er å ta barnet på alvor ved å bestrebe seg på å se situasjonen ut fra barnets ståsted, med barnets øyne» (Gamst, 2017, s. 144). Dette innebærer, som nevnt i kapittel 3, å se barnet som en selvstendig aktør i sitt eget liv med rett til å få sin stemme hørt i saker som angår det selv. Videre handler det om generell kompetanse om barns utvikling og tilknytning, samt kompetanse som angår utsatte barn og mulige reaksjoner på risikosituasjoner (Gamst, 2017). I samtale med flyktningbarn vil dette innebære kultursensitivitet, flerkulturell kompetanse og interkulturell kommunikasjonskompetanse, samt kunnskap om hva det innebærer og mulige reaksjoner knytt til krig, flukt, asylprosessen og det å komme til et nytt land med andre regler og væremåter (Gamst, 2017). Videre mener Gamst (2017) at et styrket barneperspektiv er særlig viktig i møte med flerkulturelle barn:

Evnen til å flytte perspektivet henger sammen med hvor kulturelt sensitiv du er, det vil si hvilken grad du er i stand til å sette deg inn i barnets spesielle bakgrunn, observere barnet og tilpasse kommunikasjonen deretter. Det handler om å bevege seg ut av egne moralnormer og verdier og egen måte å se verden på (Gamst, 2017, s. 113).

Videre at det handler om å innstille seg på annerledeshet, og forsøke å forstå barnet som individ, samt i lys av kulturen det er preget av (Gamst, 2017, s. 113).

Det vil i denne settingen være særlig viktig å kunne tilpasse samtalemotoden ut i fra barnets situasjon og bakgrunn. Dette er et annet grunnperspektiv som DCM bygger på.

I en relasjon mellom barn og voksen i en slik type setting kan klimaet endre seg. Ikke bare fra gang til gang, men også underveis i samtalen (Gamst, 2017, s. 147). Dette gjør at man som voksen må være tilpassningsdyktig og fleksibel. Ettersom at det å innta et barneperspektiv handler om barns juridiske rettigheter, og at særlig flyktningbarn er i en prosess som omhandler andre juridiske og politiske retningslinjer, vil det være hensiktsmessig å søke en

forening mellom barnefaglige hensyn og formelle pålagte krav. Dette er noe som DCM har som sitt grunnperspektiv (Gamst, 2017, s. 147).

6.2.2 Kommunikasjonsprinsipper

Et annet grunnleggende perspektiv ved DCM er dialog som kommunikasjonsmønster, det vil si at den voksne og barnet sees på som likeverdige samtalepartnere, og at samtalen og relasjonen er noe de skaper sammen (Gamst, 2017, s. 145-146). Hvordan man fremstår som voksen, med den kompetansen man har, påvirker møtet med barnet. Den voksnes kommunikasjonskompetanse påvirker hvordan barnet forteller sin historie. Det er her DCMs grunnperspektiv om en målrettet, tematisert og åpen form kommer inn.

DCM legger opp til en dynamisk kommunikasjonsprosess mellom åpenhet og struktur. Med dette menes at det foreligger en åpen holdning til barnets innspill og initiativ, hvor barnet får plass til mest mulig fri fortelling. Samtidig skal den voksne ha et klart ansvar for å styre og lede samtaleprosessen, slik at viktige temaer blir utdypet (Gamst, 2017, s. 146-147). Dette gjøres blant annet gjennom samtalemetodens fasetilnærminger og kommunikasjonsprinsipper, som innlemmes i den karakteristiske traktstrukturen DCM bygges opp på. Traktstrukturen går ut på at det i samtalens innledende faser er en åpen, oppfordrende og beskrivende form som gradvis går over til åpne, fokuserte nøkkelspørsmål i den sonderende fasen, før det avsluttes med oppfølgingsspørsmål og spesifikke spørsmål som ender åpent (Gamst, 2017, s. 142). Både fremmende og hemmende kommunikasjon blir brukt gjennom samtaleprosessen, herunder åpne og lukkede spørsmål, ikke-ledende og ledende spørsmål, aktiv og passiv lytting, og klargjørende og tilslørende spørsmål (Gamst, 2017, s. 157-158).

6.3 Resultat fra forskning «Den vanskelige barnesamtalen»

Jeg har dessverre ikke funnet forskning som omfatter bruk av DCM i møte med flyktningbarn. Den eneste forskningsartiklen jeg har funnet omfatter bruk av DCM i barnevernet- Forskningsprosjektet heter «den vanskelige samtalen» og er fra 2010. Formålet med forskningen var å fremskaffe forskningsbasert kunnskap om metoder i selve barnesamtalen i barnevernet, samt hvordan lære bort metodikken videre. Videre knyttet de dette opp mot DCM (Langballe, Gamst & Jacobsen, 2010).

Forskningsmetoden og funn fra forskningen innebærer derfor samtaler med barn i barnevernet, henholdsvis før og etter opplæring innenfor DCM for de ansatte i barnevernet.

Målet med opplæringsprogrammet var at barnevernskonsulentene skulle få et eierskap til DCM som videre kunne føre til utvikling og mestring. Undersøkelsen gikk ut på om man kunne se en endring før og etter programmet, og en tendens hvor deltakerne har tatt i bruk det de har lært. Flere samtaler ble gjennomført over tid, så det var også mulig å se om endringen var stabil. Det man så av resultatene var at tekniske ferdigheter, som bruk av de spesifikke faseinndelingene og verbale formuleringer var det som økte mest og som holdt seg mest stabilt. I dette ligger at det er benyttet mer fremmede kommunikasjon og mindre ledelse. Når det gjaldt de relasjonelle og personlige ferdighetene, som holdninger og væremåter, var tendensen at endringene var større på kort enn på lang sikt.

Barnets dominans og frie fortelling i samtalen økte etter opplæringen, hvor man kunne se at barna fortalte sine historier mer sammenhengende over tid. Men det ble ikke opprettholdt i den siste samtalen, og de voksne var tydelig mest aktive i samtalen både før og etter opplæringen (Langballe et. al., 2010).

Når det gjelder et styrket barneperspektiv er resultatene mer positivt.

Opplæringen i samtalemotoden førte med seg refleksjon og videre forslag til hva som må til for å oppnå et fullstendig barneperspektiv, hvor barnet blir hørt, sett og tatt hensyn til innenfor arbeidsrutinene. Alle deltakerne mente at DCM fungerte godt som arbeidsverktøy i denne sammenheng. Videre oppsto det refleksjoner knytt til de utfordringene som oppstår av å få mer informasjon fra barnet, hvor behov for gode rutiner, arbeidsprosesser og tettere oppfølging av barnet ble nevnt (Langballe et. al., 2010). Som et resultat av dette ble det innført en ny oppfølgende fase i metodens faseinndeling (Gamst, 2017). I denne situasjonen ble også oppfølging av barnevernskonsulentene som intervjuet barnet nevnt (Langballe et. al., 2010).

Gjennom en bevissthet på betydningen av frie fortellinger fra barna, oppsto det erfaringer knytt til viktigheten om *hvordan* barna ble hørt. Barneperspektivet ble styrket gjennom at barnets perspektiv ble fanget opp og fikk gyldighet i kommunikasjonen (Langballe et. al., 2010, s. 59).

Når det gjelder metodens anvendbarhet ble den vurdert som hensiktsmessig både i spontane, avdekkende og oppfølgende samtaler. Dette gjelder i ulike fasonger, men DCM som metodisk verktøy ble sett på som nyttig (Langballe et. al., 2010, s. 59-60).

7.0 DISKUSJON

I denne delen vil jeg ta for meg funn og resultater fra forskningen som er nevnt i tidligere kapittel og diskutere det opp mot problemstillingen min:

Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn? Hvilken rolle kan DCM som samtalemetode spille for å styrke barneperspektivet?

Ettersom at problemstillingen er todelt, blir dette en naturlig inndeling av diskusjonsdelen.

7.1 Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn?

Ved å se problemstillingen opp mot resultat fra forskningen er det særlig to områder som skiller seg ut. Det ene er hvilke personlige og faglige faktorer den enkelte barnevernspedagog kan stille med. Det andre er hva som må til på et mer overordnet og organisatorisk plan, herunder rammer, strukturer, tidsbruk, politiske og juridiske retningslinjer. Begge områdene vil jeg se ut fra hva som må til for at barnet skal bli hørt, samtidig hva som må til etter at barnet har fortalt sin historie.

7.1.1 Egenskaper og kompetanse hos den enkelte barnevernspedagog

I følge Byrne og Hansen (2018) er det behov for at representanter fra barnevernet inntar en mer aktiv og ledende rolle i alle stadier hvor flyktningbarn befinner seg. Dette tolker jeg dithen at det er behov for mer barnevernfaglig kompetanse blant de som arbeider med flyktningbarn. Dette innebærer blant annet en kompetanse om barn generelt, herunder deres utvikling og tilknytning, samt barns juridiske rettigheter. Videre innebærer dette kompetanse om mulige utfall av at et barn er utsatt for risiko, både i og utenfor hjemmet. Herunder kunnskap om resiliens og traumer knytt til ulike risikosituasjoner. Knytt til flyktningbarn vil det i tillegg være nødvendig med kompetanse om juridiske rettigheter og retningslinjer knytt til deres status som asylsøkere og flyktninger, herunder kunnskap om asylprosessen og mulige utfall og reaksjoner knytt til både krig, flukt, det å måtte vente på svar på asylsøknaden, samt det å komme til et helt nytt land, med andre regler og væremåter enn hva de er vant med fra deres hjemland. *Kultursensitivitet og kulturell forståelse*. Videre kommer det frem av samtlige av forskningslitteraturen rettet mot flyktningbarn at det er behov for økt relasjon- og kommunikasjonskompetanse (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Barnevernspedagogen må med andre ord bruke sin kompetanse som omhandler barn generelt, samt kompetanse knytt til flyktningbarn, og se det

opp mot sin relasjon- og kommunikasjonskompetanse. Dette innebærer å tilpasse kommunikasjonen til det enkelte barn, ut i fra den situasjonen det befinner seg. Ved å gå inn for å styrke barneperspektivet i en slik situasjon, innebærer det videre å anerkjenne barnet som aktør i eget liv. Man ser barnet som ekspert på eget liv, samtidig som en ser barnet som en likeverdig part i relasjonen som oppstår i samtalesituasjonen. Barnet påvirker relasjonen like mye som den voksne, noe som barnevernspedagogen videre må legge til rette for og ta hensyn til i samtalesituasjonen. Med dette menes at en må tilpasse spørsmål, lytting og væremåte til det enkelte barn. Dette fordrer blant annet egenskaper som anerkjennelse, empati, forståelse og sensitivitet. Videre nevnes det i forskningslitteraturen at den voksne må tåle å høre og stå i historiene som blir fortalt (Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Jeg tolker dette til at det herunder ligger hvordan barna blir møtt underveis og etter de har fortalt sine historier. Innholdet i historiene til flyktningbarna kan være av særlig sterk karakter, og det er viktig å tenke over hvordan du som barnevernspedagog kan respondere på dette før man inngår i relasjonen. Med dette menes både underveis og etter samtalen er over, først og fremst i henhold til barna, men også ut i fra egne behov og personlige reaksjoner.

Selv om det ikke er nevnt i oppgaven vil jeg her nevne at en ekstra utfordring i samtalesituasjoner med flyktningbarn er språkbarrieren, og hvordan barnet blir hørt når kommunikasjonen foregår gjennom en tolk. Her vil barnevernspedagogens respons, herunder mimikk, væremåte og kroppsholdning, underveis i samtalen ha enda mer å si.

Når det kommer til reaksjoner etter samtalen er over, knytt til både videre oppfølging av barna og en selv som barnevernspedagog ligger det her mye ansvar også på organisasjonen som barnevernspedagogen arbeider innen. Dette vil jeg diskutere nærmere i neste avsnitt.

7.1.2 På et overordnet og organisatorisk plan

En barnevernspedagog jobber sjeldent selvstendig. Det vil si at en har organisatoriske rammer og strukturer å forholde seg til. Herunder ligger både tidsbruk, økonomi og hvordan en legger til rette for blant annet barnets rettigheter og ivaretagelse av barneperspektivet. I møte med flyktningbarn kan dette være både organisasjoner som barnevernet, omsorgssenter eller UDI i forbindelse med asylintervju. Alle organisasjonene har ulike rammer og strukturer. For at et barneperspektiv skal kunne bli styrket må det være et samlet mål om at dette skal skje, og klare retningslinjer og metoder for hvordan det skal styrkes innenfor alle organisasjoner og plan. Dette inkluderer også politiske og juridiske retningslinjer som organisasjonene og

barnevernspedagogene skal arbeide etter. Slik som situasjonen er nå blir flyktningbarna først og fremst sett på som flyktninger, og deres rettigheter er knytt til utlendingslov foran barnekonvensjonen og barnevernloven (Byrne & Hansen, 2018). På papiret skal barnekonvensjonen ha forrang over alle andre lover, dette skjer ikke i praksis. Her må barnets beste og barnets rett til å bli hørt og tatt på alvor vektlegges i mye større grad enn det gjør, i både juridiske og politiske retningslinjer.

Det samme gjelder innad i organisasjonen. Man kan si at økonomiske og tidsmessige rammer må legge mer til rette for styrking av kompetansen som innebærer å ivareta barnets juridiske rettigheter på en bedre måte, samt hvordan dette skal foregå.

Det må videre være klare rammer og retningslinjer for hva som bør skje etter at samtalen er gjennomført og barnet har fortalt sin historie, herunder hvordan både barnet og barnevernspedagogen skal oppfølges og tas vare på etter dette.

7.2 Hvilken rolle kan DCM som samtalem metode spille for å styrke barneperspektivet?

I samtlige av forskningslitteraturen som omhandler flyktningbarn kom det frem et behov for økt grad av profesjonell og faglig kompetanse blant de som er i kontakt med barna (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Her ble kunnskap om barn og faktorer som hvordan barna ble hørt og tatt på alvor særlig vektlagt. Videre pekte Byrne & Hansen (2018) og Newbigging & Thomas (2011) på et behov for at representanter fra barnevernet inntok en opplæringsrolle overfor andre som var i kontakt med flyktningbarna. Jeg vil se problemstillingen min opp mot dette, og se hvilken rolle DCM som samtalem metode spiller for å styrke barneperspektivet i det direkte møte med flyktningbarna, samt i en opplæringsprosess av andre som er i kontakt med flyktningbarna.

7.2.1 I direkte møte med flyktningbarna

I kapittel 3 var jeg inne på hva et det vil si å ha et barneperspektiv i barnevernfaglig kompetanse. Dette vil jeg se nærmere på her og knytte det opp mot forskningsfunn som omhandler flyktningbarnas behov og DCM som samtalem metode.

DCM som samtalem metode er bygd på ulike grunnprinsipper og perspektiver som inneholder mye av det man ser på som et behov i møte med flyktningbarn. Dette inkluderer blant annet det å se barnet som en aktør og ekspert på eget liv, kunne tilpasse samtalsituasjonen til det enkelte barn og møte det i den situasjonen det befinner seg i og se mulige reaksjoner knytt til

dette. Videre om å kunne møte barnet både ut i fra barnefaglige hensyn og barnets behov, samtidig som en møter retningslinjer fra organisasjonen de arbeider innen og de juridiske. Samtalemetodens anvendbarhet i både spontane, avdekkende og oppfølgende samtaler gjør at samtalemetoden, i sin helhet eller gjennom å bruke dens grunnprinsipper, i utgangspunktet kunne ha fungert godt i møte med flyktningbarn på alle arenaer det befinner seg i (Gamst, 2017). Samtidig er det bemerkelsesverdig at det ikke finnes noe som helst forskning på dette området. Det nevnes at DCM kan brukes i asylintervju, men retningslinjene fra UDI er uklare på dette område.

Gamst (2017) hevder at asylintervjuet har noen likheter med samtalen i barnevernet, blant annet at det er klare retningslinjer både gjennom lov og organisasjon hvordan samtalen skal utføres. Det kan derfor være hensiktsmessig å se nærmere på forskningen som omhandler bruk av DCM i barnevernssamtaler (Langballe et.al., 2010). Her kommer det frem at man ser et tydelig styrket barneperspektiv i barnesamtalene ved bruk av DCM. Dette resultatet er mer rettet mot de ansattes opplevelse, heller enn opplevelsen fra barna. Når det kommer til barnas frie fortelling, sammenhengende ordmengde og dominans i samtalen ser man en liten økning ved bruk av DCM. Men tendensen er ikke vedvarende over tid.

Ut i fra dette kan man si at det er vanskelig å si noe om DCMs rolle i direkte møte med flyktningbarna. I teorien kan det se ut som at samtalemetoden kan føre til et styrket barneperspektiv, men hva resultatet ville blitt i praksis er heller vanskelig å konkludere. Dette på grunn av manglende forskning både på bruk av DCM i møte med flyktningbarn, samt barnas opplevelse av samtalemetoden.

7.2.2 I en opplæringsprosess av andre som er i kontakt med flyktningbarna

Behovet for at en representant for barnevernet eller andre med barnevernfaglig kompetanse inntar en opplæringsrolle overfor andre som er i kontakt med flyktningbarna, blir særlig belyst i Byrne & Hansen (2018) og Newbigging & Thomas (2011). Herunder hvordan bruke den barnevernfaglige kompetansen til å tilrettelegge, utforme og utvikle klare retningslinjer og modeller for hvordan de uten fagkompetanse kan møte barna på en tilstrekkelig og barnefokusert måte. Dette gjelder blant annet grensevakter, tolk, verger eller barnets representant, miljøarbeidere på mottak o.l. Det vil i tillegg kreve at det føres tilsyn og kontroller for å sørge for at de blir brukt på hensiktsmessig og konsekvent måte (Newbigging & Thomas 2011; Byrne & Hansen 2018).

Selv om resultatet i forskningen som angår DCM i barnevernsamtale ikke er direkte rettet mot flyktningbarn, eller barnas opplevelser av å bli hørt og tatt på alvor, gir den et bedre bilde på

hvilken rolle den kan spille i en opplæringsprosess av andre. Et formål med en slik opplæringsprosess må være at deres kompetanse knytt til barn og barns juridiske rettigheter blir hevet. Resultatet viser at deltakerne som var med i opplæringsprosessen i bruk av DCM fikk et større fokus på hva et styrket barneperspektiv vil si i praksis, og hvordan de kunne anvende DCM med dette som formål. Videre fulgte det refleksjoner rundt tidligere erfaringer, og hvordan barneperspektivet kunne styrkes i fremtidige situasjoner. Samtlige deltakere la særlig vekt på betydningen av DCM som verktøy for å kunne gjøre dette, men at dette videre var behov for klare rammer og struktur fra organisasjonen og juridiske retningslinjer.

Det samme behovet kan man finne i flere av forskningslitteraturen som omhandler flyktningbarn (Byrne & Hansen 2018; Førde 2017; Newbigging & Thomas 2011; Skårdalsmo & Harnichfeger 2017). Langballe et.al (2011) sin forskning kan gi et bilde av at DCM kan være et aktuelt verktøy i denne sammenhengen, og at en opplæring i bruk av DCM kan være av stor betydning for å styrke barneperspektivet hos flyktningbarn.

Det må likevel nevnes at dette er begrunnelse ut i fra kun en forskningsrapport som omhandler DCM, og at denne ikke er knyttet til flyktningbarn. Mer utprøving og forskning på feltet er nødvendig for å kunne stille en klar konklusjon. Så man kan stille seg kritisk til resultatet.

Videre gir forskningen lite resultat knytt til heving av kompetanse om barn generelt, ettersom at deltakerne som var med i forskningen allerede var barnevernspedagoger. I møte med andre voksne som er i kontakt med flyktningbarna, må dette i så fall ligget til grunn. Noe som spiller en stor rolle i blant annet samtalemotodens grunnperspektiver og prinsipper. Innunder dette ligger kunnskap om barn generelt, om barns utvikling og tilknytning, samt kunnskap om utsatte barn og mulige reaksjoner.

8.0 AVSLUTNING

Som nevnt innledningsvis er temaet som omhandler ivaretagelse av flyktningbarna og deres juridiske rettigheter i Norge, noe som gjør meg opprørt. Som snart nyutdannet barnevernspedagog har jeg et ønske om å utgjøre en forskjell, herunder finne løsninger og metoder som kan styrke barneperspektivet i møte med barna. Dette utgjør begrunnelsen for min problemstilling:

«Hvilke faktorer kan styrke barneperspektivet i møte med flyktningbarn?» Og *«Hvilken rolle kan DCM som samtalemotode spille for å styrke barneperspektivet?»*

Den førstnevnte problemstillingen så jeg ut i fra hvilke faglige og personlige faktorer en barnevernspedagog kan stille med. Videre hva som må til på et mer overordnet og

organisatorisk plan, herunder rammer, strukturer, tidsbruk, politiske og juridiske retningslinjer. Begge områdene så jeg ut fra hva som må til for at barnet skal bli hørt, samtidig hva som må til etter at barnet har fortalt sin historie.

Forskningslitteraturen er klar på at det trengs økt barnevernfaglig kompetanse i møte med flyktningbarn. I diskusjonsdelen kan man se at for å kunne styrke barneperspektivet hos flyktningbarna kreves det en del faktorer både til den enkelte barnevernspedagog, samt endringer innen organisatoriske rammer og strukturer. Som barnevernspedagog må man ha kompetanse knytt til barn generelt, herunder deres utvikling, tilknytning og rettigheter, kunnskap om utsatte barn og hvilke reaksjoner risikosituasjoner kan føre til og kompetanse knytt til relasjon og kommunikasjon. På et mer personlig plan må man kunne stå i historiene underveis som de blir fortalt, samt takle det etter at de er blitt fortalt. Dette legger videre føringer for organisasjonens struktur og rammer. Herunder både hvordan organisasjonen legger opp til oppfølging av barnevernspedagogen, og aller viktigst; flyktningbarnet. Videre legger rammer både innenfor tidsbruk, økonomi og hvordan en legger til rette for blant annet barnets rettigheter og ivaretagelse av barneperspektivet. For at et barneperspektiv skal kunne bli styrket må det være et samlet mål om at dette skal skje, og klare retningslinjer og metoder for hvordan det skal styrkes innenfor alle organisasjoner og plan. Dette inkluderer også politiske og juridiske retningslinjer som organisasjonene og barnevernspedagogene skal arbeide etter.

Hvilken rolle DCM som samtalem metode kan spille for å styrke barneperspektivet, så jeg ut i fra bruk av samtalem etoden både i direkte arbeid med flyktningbarna og i en opplæringsprosess overfor andre voksne som er i kontakt med barna.

I forskningen ble det pekt på et behov for at representanter fra barnevernet eller andre med barnevernfaglig kompetanse tar mer ansvar og ledelse i det direkte møte med barna, på alle arenaer. Samtidig som det innebærer et opplæringsansvar overfor andre som er i kontakt med barna, hvor formålet er å heve kompetansen.

DCM som samtalem metode er bygd på ulike grunnprinsipper og perspektiver som inneholder mye av det man ser på som et behov i møte med flyktningbarn. Samtalem etodens anvendbarhet i både spontane, avdekkende og oppfølgende samtaler gjør at samtalem etoden, i sin helhet eller gjennom å bruke dens grunnprinsipper, i utgangspunktet kunne ha fungert godt i møte med flyktningbarn på alle arenaer det befinner seg i. Resultat fra forskningen på emnet viser at barneperspektivet i barnesamtalene ble tydelig styrket, dette skyldes først og fremst opplæringen i samtalem etoden og at barnevernspedagogene ble mer fokusert på hva dette ville si i praksis og hvordan DCM kunne tilrettelegge for dette.

For å kunne si hvilken rolle DCM spiller for å styrke barneperspektivet hos flyktningbarn i praksis trengs det mer forskning på emnet. Dette gjelder både i direkte møte med barna og som en del av en opplæringsprosess. Videre anbefalinger er forskning på bruk av DCM i møte med flyktningbarn, herunder også inkludere barnas opplevelser av samtalemotoden. Samt bruk av DCM i en opplæringsprosess av andre voksne som ikke har barnevernfaglig kompetanse fra før.

9.0 KILDER

- Barnekonvensjon (2003). FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. (PDF) Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fnsbarnekonvensjon/id88078/>
- Barnelova (1981). Lov om barn og foreldre (barnelova). Barne- og Likestillingsdepartementet. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernloven (1992). Lov om barneverntjenester (barnevernloven). Barne- og Likestillingsdepartementet. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Berg, B. (2012). Kapittel 11 Fra et liv på vent til bosetting i kommunen. I Eide, K. (Red.) *Barn på flukt - Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s.199 - 218) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Bunkoldt, V. (2010). *Utviklingspsykologi* (2.utg.). Oslo, Universitetsforlaget.
- Byrne, K. & Hansen, C.B. (2018). *Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children*. Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti. Hentet 20. mai 2018 fra https://www.unicef.no/sites/default/files/protected_on_paper_final_pdf.pdf
- Dallan, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utg.). Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Eide, K. (2012) (A). Kapittel 1 Hvem er de enslige mindreårige flyktningene? I Eide, K. (Red.) *Barn på flukt - Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Eide, K. (2012) (B). Kapittel 4 Omsorg, utvikling og alderens betydning. I Eide, K. (Red.) *Barn på flukt - Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s.61 - 77) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Flyktningkonvensjonen (1951) FNs konvensjon om flyktningers stilling Vedtatt av De Forente Nasjoner 28. juli 1951. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/internasjonale-konvensjoner-og-avtaler/1951-07-28/>

- Førde, S. (2017). Det tar en landsby å oppdra et barn: Oppvekstmiljøets betydning for enslige mindreårige flyktningers navigering mot opplevelsen av psykisk helse og resiliens. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 14(2), 145-155. doi: 10.18261/issn.1504-3010-2017-02-06
Hentet 20. mai 2018 fra: https://www-idunn.no.galanga.hvl.no/file/pdf/66962239/det_tar_en_landsby_aa_oppdra_et_barn_-_oppvekstmiljoets_bety.pdf
- Gamst, K.M.T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler – å ta barn på alvor* (2.utg.). Oslo, Universitetsforlaget.
- IMDi – Asylsøkere (2017). *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger: en håndbok for kommunene*. (Oslo, Håndbok 2017) Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.imdi.no/om-imdi/brosjyrer-handboker-og-veiledere/enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger--en-handbok-for-kommunene/>
- IMDi – Bosetting (2018). Bosetting. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/>
- IMDi – Tildeling (2018). Tildeling av bosettingskommune. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/bosettingsprosessen/tildeling-av-bosettingskommune/>
- Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene – Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Langballe, Å., Gamst, K.T. & Jacobsen, M. (2010). *Den vanskelige samtalen: Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. (NKVTS rapport 2/2010) Hentet 20. mai 2018 fra <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/denvanskeligesamtalen3.pdf>
- Lidén, H. (2012). Kapittel 7 Det vanskelige asylintervjuet. I Eide, K. (Red.) *Barn på flukt - Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s.118 -143) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett* (6.utg.). Oslo, Universitetsforlaget.
- Newbigging, K. & Thomas, N. (2011). Good Practice in Social Care for Refugee and Asylumseeking Children. *Child Abuse Review*. 20. 374-390. Doi: 10.1002/car.1178
- NOAS – Norsk organisasjon for asylsøkere, (2018). ASYLPROSESSEN I NORGE. Nettside og Brosjyre (PDF) Hentet 20. mai 2018 fra <http://www.noas.no/asylsoker/informasjon-om-asylprosessen/asylprosessen-i-norge/>
- UDI – Asylmottak (2018) Asylmottak (ulike typer). Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.udi.no/ord-og-begreper/asylmottak-ulike-typer/>

- UDI – Asylsøker (2018) Asylsøker. Hentet 20. mai 2018 fra:
<https://www.udi.no/ord-og-begreper/asylsoker/>
- UDI – Beskyttelse (2018) Søke om beskyttelse (asyl) i Norge. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.udi.no/skal-soke/beskyttelse/beskyttelse-i-norge/>
- UDI – Opphold, (2018). Har fått opphold til du er 18 år. Hentet 20. mai 2018 fra:
<https://www.udi.no/har-fatt-svar/beskyttelse-asy/har-fatt-opphold-til-du-er-18-ar/>
- UDI – Oppholdstillatelse, (2018). Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.udi.no/ord-og-begreper/oppholdstillatelse-pa-humanitart-grunnlag/>
- UDI – Overføringsflyktninger (2018) Overføringsflyktninger (kvoteflyktninger). Hentet 20. mai 2018 fra:
<https://www.udi.no/ord-og-begreper/overforingsflyktninger/#link-4363>;
- Udiregelverk.no, (2018) IM 2013-011. Hentet 20. mai 2018 fra:
<https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-interne-meldinger/im-2013-011/>
- Utlendingsforskriften (2009). Forskrift om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften). Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-10-15-1286>
- Utlendingsloven (2008). Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35>
- Redd Barna, (2018). Barn på flukt. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barn-i-norge/asy-og-flyktningbarn>
- Regjeringen.no, (2015). G-04/2015: Retningslinjer for arbeidet med overføringsflyktninger jf. Utlendingsloven §35. Hentet 20. mai 2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-g-042015-retningslinjer-for-arbeidet-med-overforingsflyktninger-jf.-utlendingsloven--35/id2426422/>
- Skårdalsmo, E.M.B & Harnichfeger, J. (2017). Vær snill!: Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere. *Norges barnevern*, 94(1), 6-21. doi: 10.18261/issn.1891-1838-2017-01-02. Hentet 20. mai 2018 fra: https://www-idunn.no.galanga.hvl.no/file/pdf/66948140/vaer_snill_raad_fra_enslige_mindreareie_asyloekere_og_flyk.pdf
- Stang, (2012) Kapittel 5 Flyktningbarn og menneskerettigheter. I Eide, K. (Red.) *Barn på flukt - Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s.61 - 77) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Statistisk sentralbyrå, (2017). 11 000 fra Syria fikk opphold i fjor. Hentet 20. Mai

2018 fra: <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/artikler-og-publikasjoner/11-000-fra-syria-fikk-opphold-i-fjor>

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudie* (2.utg.). Oslo, Cappelen Damm AS

Øvreide, H. (2009). *Samtaler med barn: Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. (3.utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget